Đurđica Ivančić Dusper
Pripovesti i legendi zi Kirije

Centar za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić*, Crikvenica, 2015.

Martina Bašić
Zavod za lingvistička istraživanja HAZU
Ante Kovačića 5, HR-10000 Zagreb
mkovacev@hazu.hr

Deseta knjiga Crikveničanke Đurđice Ivančić Dusper Pripovesti i legendi zi Kirije objavljena 2015. godine u izdanju Centra za kulturu Dr. Ivan Kostrenčić uvodi nas u svijet Krvavoga Bartola, Malika, Babana, štrigi i vila. Mogu se tu naći i priče o Kircima, Saragarima, Belogaćarima, o Sv. Šimunu i Sv. Jurju, o Lončarima i Vidima. Knjiga pisana crikveničkom čakavicom prevedena je i na engleski jezik pod naslovom Tales and legends from the Kirija (prevoditelj Martin Mayhew) pa se Bloody Bartol, Crikvenica's witches i Fairy's mogu pronaći samo okretom iste knjige.

Vrijedna kroničarka crikveničkoga kraja u svojoj jubilarnoj knjizi odlučila je zapisati crikveničke odnosno kirske legende i pripovjetke. Legende su prastarog postanka, djelomično se poklapaju s mitovima i proizlaze iz težnje da se činjenična građa, povijesna tradicija ili prvotni oblik nekog prikaza preobrazi i obogati sadržajima fantazijsko-emocionalne vrijednosti. One nastaju u prvome redu na područjima gdje se kulturna tradicija prenosi s koljena na koljeno, putem usmene predaje. A kad god su u pitanju umjetničke karakteristike usmenog pripovijedanja, tekst odnosno govor ulazi u prvi plan istraživanja. I ova je knjiga pisana crikveničkim mjesnim govorom, a svaki mjesni jezični sustav valja tretirati kao dio mjesne kulturne baštine. Jezična baština dio je bogatog kulturnog nasljeđa koju zapisanu otimamo od zaborava. Gospođa Dusper čuva crikvenički govor u onome obliku u kojem ga je usvojila na Petaku kao djevojčica. Zato se u njezinome govoru pa zatim i u tekstu mogu pronaći sve jezične karakteristike koje neki govor čine čakavskim govorom,

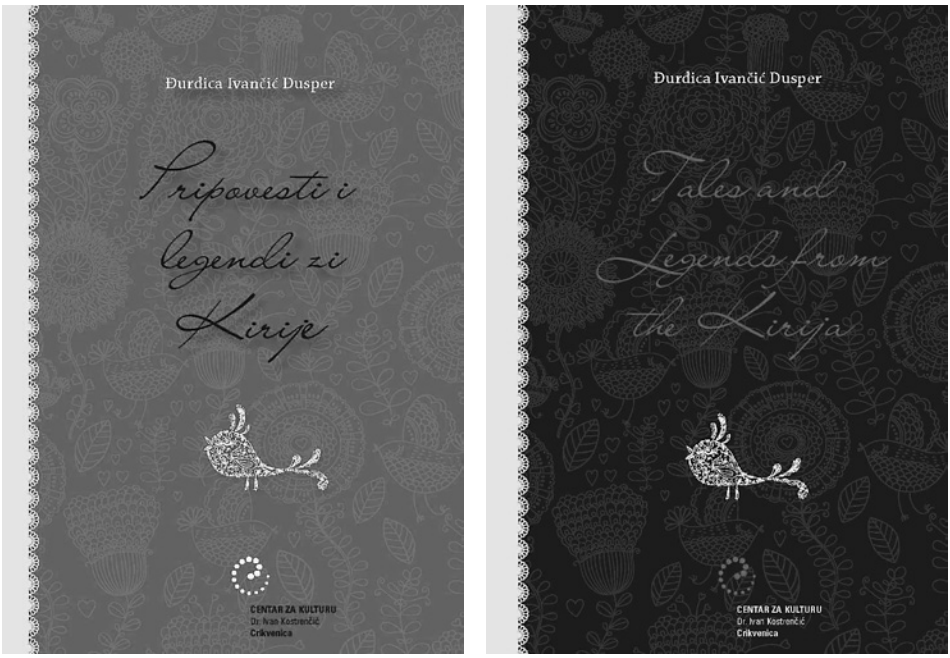

Đurđica Ivančić Dusper, Pripovesti i legendi zi Kirije,
jedna knjiga s dvije naslovnice, čakavskom i engleskom

odnosno pobliže, sve jezične značajke kojim crikvenički govor pripada primorskome poddijalektu čakavskoga ekavskoga dijalekta.

O crikveničkome govoru i važnosti objavljivanja zapisa pisanih upravo tim govorom ekipa okupljena oko urednice Sanje Škrgatić često govori. Ipak, možda se tko može zapitati, zašto čuvati mjesni govor i pisati na njemu ako za komunikaciju može poslužiti standard, što dobivamo dijalektom? U prvome redu – identitet. Svijest o značajkama i ljepoti zavičajnoga govora te revalorizacija zavičajnih i tradicijskih vrijednosti doprinose stvaranju našeg suvremenoga identiteta jer smo ulaskom u Europsku uniju ušli i u veliku multikulturalnu zajednicu. Pohvalno je što upravo ta Europska unija stavlja veliki naglasak na očuvanje lokalnih dijalekata i govora. Drugi je razlog – mjesni su govori narodno blago. Tradicija i tradicijska kultura su nedvojbeno blago naroda, a velik dio čuva se u govoru, pa bio to govor i najmanjeg mjesta. Poput narodnih običaja, različitih spomenika, kulturnih vrednota, i narodni govori čuvaju starinu te čine veliko bogatstvo pojedinih naroda.

Gospođa Dusper je odavna shvatila da se na očuvanju mjesnoga govora treba raditi. Poštovanje prema svome vlastitu govoru najviše potječe iz obitelji. Ipak, velika je odgovornost i na lingvistima, na profesorima hrvatskoga jezika i onima koji se jezikom bave da educiraju širu javnost da materinji govori nisu nepravilni i da dijalekti nisu manje vrijedni od standardnoga jezika.

Dijalektolozima je samorazumljivo da nema prestižnijeg, pravilnijeg, boljeg, vrijednijeg jezika. U mjesnim govorima nema pravilnog i nepravilnog, nema dobrog i lošeg. Te činjenice treba usaditi u razmišljanja mladih.

Kao što pisanjem uspijeva otrgnuti zaboravu neke crikveničke činjenice znane njezinoj generaciji, tako gospođa Dusper pokušava i educirati mlade Crikveničane. Iako se često buni kako mladi više ne znaju govoriti čakavski, da se crikvenički, njihov izvorni, pravi jezik gubi, moramo biti svjesni da se jezik mijenja. Potrebno je naglasiti kako se jezičnim promjenama crikvenički govor nije izgubio ili iskvario, on se jednostavno mijenja i u tome nema ništa posebno dobro ni loše. Zato se i govor današnjih mladih Crikveničana s većinom čakavskih karakteristika ne može nazvati nikako drugačije nego crikveničkim. Niti govor današnjih nona i nonića nije isti kao govor njihovih nona i nonića. Dapače, u istraživanju se govora starije generacije Crikveničana čuje i Črni mul i Črni mol, i Crni mul i Crni mol, kao i Črno zele, Črno zelje, Crno zelje i Crno zele. Vrijeme će pokazati koji će od ovih oblika prevladati.

Do tada, sigurna sam da će nam autorica Dusper podariti još mnogo zanimljivih crikveničkih crtica iz nekadašnjih običaja i navika nekadašnjega života.